

H. P. Blavatsky

VALLÁS-E A TEOZÓFIA?

A Lucifer folyóirat 3. számából, 1888 november

Kiadó: Teozófiai Társulat, Adyar: Chennai (Madras), India 600 020

Fordította: Solymos Béláné, 2003

MAGYAR TEOZÓFIAI TÁRSULAT

„A vallás a legjobb védelem, ami csak lehet, az ember számára, de a legrosszabb ürügy.”

Bunyan

Nem túlzás annak megállapítása, hogy még soha – legalábbis, ami a jelenlegi évszázadot illeti - nem értettek félre egy mozgalmat, legyen az szociális vagy vallási, olyan rettentően, sőt képtelen módon, és nem ítélték meg olyan tévesen, mint a TEOZÓFIÁT, akár elméletileg nézzük, mint erkölcsi elveket, akár gyakorlatilag, ahogy objektíven kifejezésre jut, azaz a Társulatot, amely ezen a néven ismeretes.

A Teozófia védelmében

Évről évre, napról napra kénytelenek vezetőink és tagjaink félbeszakítani a teozófiai mozgalomról beszélő embereket, és többé-kevésbé hathatósan tiltakozni az ellen, hogy a teozófiát vallásnak, és a Teozófiai Társulatot egyfajta egyháznak vagy vallási szervezetnek állítsák be. Még rosszabb, hogy gyakran úgy emlegetik, mint egy új szektát. Ez makacs előítélet, tévedés, vagy mindkettő? Legvalószínűbben az utóbbi. A leginkább szűk látókörű, sőt közismerten tisztességtelen embereknek még szükségük van tetszetős ürügyre, egy olyan tartószegre, amire ráakaszthatják kíméletlen kis megjegyzéseiket, ártatlan képpel kiejtett rágalmaikat. Mi megfelelőbb és alkalmasabb erre a célra, ha nem egy izmus vagy szekta? Nagy többségük kénytelen lenne szomorúan kiábrándulni, és végül arra kényszerülne, hogy elfogadja, miszerint a teozófia egyik sem. A név tetszetős számukra, és úgy tesznek, mintha nem tudnának megtévesztéséről. Vannak mások is, sok többé-kevésbé jóakarátú ember, akik őszintén munkálkodnak ugyanazon érzékesalódás hatása alatt. Nekik azt mondjuk: mindezideig eléggé meg van átkozva a világ szellemi elfojtással, amit dogmatikus hitvallásoknak ismerünk, hogy a hitnek egy új formáját mérjük még rá. Túlságosan sokan viselik hitüket, ahogy Shakespeare mondja, „mint kalapdivatot”, a következő „kalaposforma” szerint örökké változtatva. Továbbá a Teozófiai Társulat létrejöttének célja kezdettől fogva az volt, hogy hangos tiltakozást hallasson, és nyílt háborút viseljen a dogma vagy bármely vakhitre alapozott hiedelem ellen.

Különösnek és paradoxonnak (látszólagos ellentmondás) hangozhat, de így igaz, hogy ezidáig a gyakorlati teozófiában a legalkalmasabb munkatársak és a legodaadóbb tagok a hitetlenek, sőt materialisták soraiból verbuválódtak. Igazi, őszinte igazságkereső sohasem az „Isteni Szóban” vakon hívők között található, származzék az akár Allahtól, akár Brahmától vagy Jehovától, azaz legyen az a Korán, a Purana vagy a Biblia. Mert:

A hit nem érvek kimunkálását jelenti, hanem megnyugvást.

Aki hit alapján van meggyőződve vallásáról, az minden más ember hitét hazugságnak fogja tartani, és gyűlölni fogja ugyanazon hit alapján. Azonkívül, hacsak nem béklyózza meg az okot, és nem vakítja el teljesen valami másnak az észlelését, ami sajátos hitünkön kívül esik, akkor az utóbbi egyáltalában nem hit, hanem ideiglenes hiedelem, olyan téveszme, aminek a hatása alatt működünk egy bizonyos életszakaszban. Továbbá „a hit elvek nélkül csak egy hízeglő szólam szándékolt valóságról vagy vakbuzgó testi érzékelésről” Coleridge okos meghatározása szerint.

Nem egy vallás – de vallás

Akkor hát mi is a teozófia, és hogyan határozható meg legutóbbi megjelenésében a XIX. századnak ebben a záró szakaszában?

Azt mondjuk, hogy a teozófia nem egy vallás.

Azonban, ahogy mindenki előtt ismeretes, vannak bizonyos filozófiai, vallásos és tudományos meggyőződések, amelyek olyan szorosán társultak a teozófia fogalmához az utóbbi években, hogy kezdi úgy tekinteni a nagyközönség, mint magát, a teozófiát. Továbbá azt mondják majd nekünk, hogy azok az alapítók terjesztik elő, magyarázzák és védik ezeket a hiedelmeket, akik kijelentik, hogy a teozófia nem vallás. Mi tehát ennek a látszólagos ellentmondásnak a magyarázata? Hogyan lehetséges hiedelmek és tanítások, mélyreható tantételek bizonyos csoportját ténylegesen „teozófiának” címkézni, amit a Teozófiai Társulat tagjainak kilenc-tizede hallgatólagosan teozófiainak fogad el, ha a teozófia nem vallás? – teszik fel nekünk a kérdést.

A jelenlegi tiltakozó írás célja, hogy ezt megmagyarázzuk.

Mindenekelőtt talán szükséges annak kijelentése, hogy az az állítás, hogy „a teozófia nem egy vallás”, semmiképp sem zárja ki magát azt a tényt, hogy a teozófia maga a vallás. Egy vallás valódi és csakis helyes értelemben kötelék, ami egyesíti az embereket, nem pedig dogmák és hiedelmek sajátos gyűjteménye. Mármost a vallás, magától értetődően, tágabb értelmében az, ami nemcsak minden embert, hanem minden létezőt és minden dolgot az egész Univerzumban egyetlen nagy egészé köti össze. Ez a mi teozófiai vallásértelmezésünk, de ugyanezen értelmezés ismét csak változik hitvallásonként és országonként, és nincs két keresztény, aki egyformán értelmezné. Nem egy kiváló szerzőnél is így találjuk. Carlyle így körvonalazta a maga idejében a protestáns vallást, előrelátással jelen napjainknak erre az állandóan növekvő érzésére:

Legtöbb ember számára egy okos, anyagi megfontolás, ami pusztán számításra alapszik; mint minden manapság, célszerűséget és hasznosságot jelentő dolog; ami által földi örömei kisebb mennyisége égi örömei nagyobb mennyiségére váltható át. Így a vallás is profit, bérért és nem a tiszteletadásért való munkálkodás; csak közönséges remény vagy félelem.

Mrs. Stowe-t viszont, akár tudatosan, akár nem, inkább a római katolicizmusra gondolt, mint a protestantizmusra, amikor hősnőjéről így szól:

A vallást egy jegyben a fényében látta, (a vásárolt és kifizetett megbocsátások helyes számával), amely, ha egyszer meg lett véve, és észrevétlenül meglapult egy irattárcában, az égi kapunál felmutatandó, és így biztosítható bebocsátás a mennyekbe. ...

Egyetemes testvériség

A teozófusok (ezalatt itt az igazi teozófusokat értjük), akik nem fogadják el megbízott közbenjárását, sem ártatlan vérontás általi megváltást, sem nem gondolnak fizetségért való munkálkodásra az Egy Egyetemes vallásban, egyetlen meghatározást tudnak helyeselni, és teljes egészében elfogadni, amit Miller adott meg. Milyen igaz és teozófiai módon írja le, rámutatva, hogy

... az igaz vallás

Mindig szelíd, jóindulatú és alázatos;
Nem játszik zsarnokot, nem helyez vérbe bizodalmat,
Nem hordoz rombolást kocsikerekein;
De meghajol a fény, a segítő támasz és a bajok orvoslása előtt,

És nagyszerűségét a közjóért való cselekvéssel építi.

A fenti meghatározás az egy helyes leírás arról, hogy milyen az igazi teozófia, illetve, hogy milyennek kellene lennie. (A hitvallások közül egyedül a buddhizmus ilyen szívhez szóló és embert érintő, mert nem dogmatikus.) Ebben a tekintetben, minthogy minden komoly teozófusnak el kell fogadnia, és meg kell valósítania ezeket az elveket, a teozófia Vallás, és a Társulat annak egyetlen Egyetemes Egyháza, Salamon bölcsességének temploma, [mellesleg, akinek 700 felesége és 300 ágyasa csak az emberi tulajdonságok, érzések, szenvedélyek és különféle okkult erőinek megszemélyesítői: ezt világosan mutatják a kabbalisztikus számok, a 7 és a 3. Továbbá maga, Salamon lévén egyszerűen a NAP vagy „Szoláris Beavatott” vagy Krisztus-Nap jelképe, az indiai „Vikartana” (a Nap) egy változata, akit misztériumot vezető beavató papja, Viswakarma, fosztott meg sugaraitól, aki ílymódon fosztja meg arany ragyogásától a Krisztus-jelöltet beavatásra, és koronázza meg egy sötét, befeketített sugárkoronával, a „töviskoronával”. (Lásd: a „Titkos Tanítás”-t teljes magyarázat céljából.) Salamon soha nem volt élő ember. Ahogy a *Királyok könyvében* le van írva, élete és cselekedetei a Beavatás megpróbáltatásának és dicsőségének képletes példázata.] amelynek felépítése során „sem kalapácsnak, sem fejszének, sem valami egyéb vasszerszámnak pengése nem hallattatott a háznak felépítésénél” (Királyok I. könyve 6, 7), mivel ezt a „templomot” nem emberi kéz építette, és nem földi helyen, hanem az ember szívének belső szentélyében emeltetett, ahol a felébredt lélek uralkodik egyedül.

Azt mondjuk tehát, hogy a Teozófia nem egy vallás, de maga a VALLÁS, az egység köteléke, amely olyan egyetemes és mindent átölelő, hogy egyetlen ember, ahogy egyetlen porszem - istenektől és halandóktól le egészen az állatokig, a fűszálig és az atomig - sem eshet hatókörén kívül. Ezért, ilyen nevű szervezetnek vagy testületnek szükségképpen EGYETEMES TESTVÉRISÉGNEK kell lennie.

Egyetemes erkölcs és általános gyógyír

Ha nem így lenne, a teozófia nem lenne más, csak egy szó a sok száz hasonló közül, amelyek olyan fellengzősek, amilyen hatásvadászók és üresek. Filozófiaként szemlélve a teozófia gyakorlati munkája nem más, mint a középkori alkimisták lombikja. Átváltoztatja minden rituális és dogmatikus hitvallás (a kereszténységet is beleértve) látszólagos alapfémjét az élet tényei és az igazság aranyává, és így valóban egy általános csodaszert állít elő az emberiség betegségeire. Ezért nem kérdezik meg a Teozófiai Társulatba felvételért folyamodót, hogy milyen valláshoz tartozik, és milyen istenhívő nézeteket vall. Ezek a nézetek az ő személyes sajátjai, amelyekkel nincs dolga a Társulatnak. Mivel a teozófiát gyakorolhatja keresztény vagy pogány, zsidó vagy nem zsidó, szabadgondolkodó vagy materialista, sőt ateista is, feltéve, ha egyikük sem bigott fanatikus, aki nem hajlandó testvéreinek elismerni az ő saját speciális hitvallásán kívül álló bármelyik férfit vagy nőt. Leo N. Tolstoj gróf nem hitt a Bibliában, az Egyházban vagy Krisztus istenségében, mégis, egyetlen keresztény sem múlja felül azon elvek megerősítésében, amelyek állítólag a hegyen történt prédikációban hangzottak el. Ezek a teozófia elvei, nem azért, mert a keresztény Krisztus mondta ki azokat,

hanem mert általános erkölcsi igazságok, és Buddha, Konfucius, Krishna és valamennyi nagy bölcs hirdette ezer évekkkel a Hegyi Beszéd leírása előtt. Ennélfogva, ha egyszer a teozófiához méltó módon élünk, akkor az valóban általános csodaszerré válik, mivel gyógyítja a sebeket, amelyeket az egyházi izmusok nagy megpróbáltatásai ejtettek minden természettől fogva religiózus ember érzékeny lelkén. Ezek közül hányat sodort ki kényszer útján a csalódás meddő indítéka a vakhit szűk területéről a sivár hitetlenség mezsgyéjére, majd adta vissza reménytelen törekvésüket egész egyszerűen az a tény, hogy csatlakoztak Testvériségünkhöz, amely még messze nem mondható tökéletesnek.

Ha ennek ellentétéként arra emlékeztetnek bennünket, hogy néhány kiváló tagunk is elhagyta a Társulatot, csalódván a teozófiában ugyanúgy, ahogy más szervezetekben is, ez a legkevésbé sem csüggeszthet el bennünket. Nagyon, nagyon kevés kivételes esetről van szó, amikor a Teozófiai Társulat tevékenységének korai szakaszában néhányan azért hagyták el a Társulatot, mert úgy találták, hogy a miszticizmust nem gyakorolja a testület, ahogy *ők* hitték, vagy, mert „a vezetők híján vannak a szellemiségnek”, nem teozófikusak, és hűtlenek a szabályokhoz. Mindazonáltal látható, hogy legtöbbjük azért hagyta el a Társulatot, mert vagy fél szívvel voltak ott, vagy túlságosan hajthatatlannak bizonyultak a sajátmagukban meglévő egyházat és csalhatatlan dogmákat illetően. Néhányan megint csak nagyon sekélyes ürügy alapján váltak ki, például azért, mert „a kereszténységet (vagy inkább egyháziasságot vagy átkereszténységet lehetne mondani) folyóiratainkban túl kíméletlenül kezeltük, mintha a többi fanatikus vallással bármikor jobban bántak volna, vagy helyeselték volna. Így azok, akik elhagyták a társulatot, jól tették, és nem kell sajnálni őket.

Új távlatok

Továbbá hozzá kell még tennünk, hogy a Társulatot elhagyók száma össze sem hasonlítható azoknak a számával, akik mindazt megtalálták a teozófiában, amit reméltek. Tantételei felelevenednek, ha komolyan tanulmányozzák azokat, felkeltve a gondolkodó képességet, felébresztve a testi ember bensőjét, minden eddig alvó állapotban levő jótékony képességet bennünk, az igaz és valóságos felismerését a hamissal és a valótlannal szemben. Biztos kézzel lépve a holt betűk vastag fátylát, amivel minden régi vallásos írás be lett borítva, a tudományos teozófia a régi korok fortélyos jelképrendszerét elsajátítva, feltárja az ősi bölcsességen gúnyolódóknak a világ hitvallásainak és tudományainak eredetét. Új távlatokat nyit a megcsontosodott, mozdulatlan és zsarnoki hitvallások régi látóhatárán túl, és a vak hitet az egyetlen szabatos tudomány, a matematika törvényeire alapozott, ésszerű tudásra váltja át. Bebizonyítja behatóbb és filozófiaibb szemlélet alapján annak létezését, amit az írott malaszt otromba elutasítása miatt már régen elhagytak, mint dajkamesét. Világos és pontosan körülírt célkitűzést ad, egy eszményt, amiért élhet minden tisztességes férfi és nő, bármelyik társadalmi réteghez tartozzék, bármilyen kultúrájú és intellektuális szintű legyen is. A gyakorlati teozófia nem egyetlen tudomány, hanem átfogja az összes tudományt az életben, erkölcsit és fizikait is. Röviden, egy általános oktatónak fogható fel, az egész világra kiterjedő tudást és tapasztalatot átadó tanítónak, aki olyan képzettséget nyújt, amely nemcsak segíti és eligazítja tanítványait a földi életben minden tudományos és erkölcsi szolgálatból történő sikeres vizsgázásban, hanem előkészíti őket a jövő életre, amikor ezek a tanítványok az univerzumot és misztériumait saját magukon belül tanulmányozzák, ahelyett, hogy az ortodox tudomány és vallások szemüvegén át néznék.

A teozófia tökéletes – nem a teozófusok

Egyetlen olvasó se értse félre ezeket az állításokat! A teozófia nevében, és nem a Társaság egyéni tagjaitól vagy egy teozófustól követelhető meg magától értetődően egy egyetlenes mindentudás. A két dolog, a teozófia és a Teozófiai Társulat - mint kiválasztott edény és annak vegyes tartalma - nem tévesztendő össze. Az első egy eszmény, isteni Bölcsesség, maga a tökéletesség; a másik szegényes, tökéletlen dolog, ami megpróbál annak utána, ha nem is vele haladni, mint árnyéka a Földön. Senki sem tökéletes, akkor miért lenne elvárható a Teozófiai Társulat bármelyik tagjától, hogy minden emberi erény példaképe legyen? Miért kellene az egész szervezetet bírálni és hibáztatni néhány vezetőjének vagy tagjainak tényleges vagy képzelt tévedése miatt? A Társulat, mint egy tényleges szervezet, sohasem volt mentes hibától, vétektől – tévedni emberi dolog – így tagjai sem. Ennélfogva inkább azok a tagok hibáztathatók, akik legtöbbször nem a teozófia vezérli. A teozófia a társulatának a lelke; az utóbbi durva és tökéletlen teste az előbbinek. Azokat az újabbkori Salamonokat, akik bele akarnak ülni az ítélőszékbe, és beszélni kívánnak olyasmiről, amiről semmit sem tudnak, meghívjuk, hogy mielőtt rágalmazzák a teozófiát vagy valamelyik teozófust, ismerkedjenek meg mindkettőjünkkel, mielőtt tudatlanul „esztelen hiedelmek zagyalékának” nevezik az egyiket, és „szélhámosságok és elmeháborodottak szektájának” a másikat.

A vallások forrása

Ettől függetlenül, a teozófiát barátok és ellenfelek is, amennyiben nem szektának, akkor vallásnak nevezik.

Nézzük meg, hogyan állták meg helyüket azok a különleges hitvallások, amelyek a szóhoz társultak, hogyan nyertek jogosultságot ahhoz, hogy a Társulat egyetlen vezetője sem gondolt soha arra, hogy tantételeit megtagadja.

Azt mondtuk, hogy a természet tökéletes egységében hiszünk. Az egység magában foglalja az egység lehetőségét az egyik síkon, kapcsolatba lépést egy másik egységgel egy másik síkon vagy síkról. Hiszünk ebben.

A most nyilvánosságra hozott „Titkos tanítás” (Secret Doctrine) felfedi, hogy milyenek voltak valamennyi ősrégi kor eszméi, tekintettel a primitív ember és három korábbi fajának kezdeti okítására. A BÖLCSESSÉG-VALLÁS (amiben minden teozófus hisz) eredete ebbe a korszakba nyúlik vissza. Az úgynevezett „okkultizmus” vagy még inkább ezoterikus tudomány eredete azokhoz a Lényekhez vezethető vissza, akik a Karma által vezérelve emberiségünkbe inkarnálódtak, és így rábukkantak annak a titkos tudománynak az alapeszméjére, amit későbbi adeptusok számtalan nemzedéke bővített azóta minden korban, miközben személyes megfigyelés és tapasztalat útján vizsgálták át tantételeit. Ennek a tudásnak a legjava (amelyet egyetlen ember sem képes teljességében birtokolni) alkotja azt, amit mi most teozófiának vagy isteni tudásnak nevezünk. Lények másik és magasabb világból bírhatják azt teljes egészében, mi csak hozzávetőlegesen.

Így az Univerzumban mindennek az egysége foglalja magában és igazolja egy olyan tudás létezésében való hitünket, ami egyszerre tudományos, filozófiai és vallási, rámutatva ember és minden, az Univerzumban létező, egymással való kapcsolatának szükségességére és

aktualitására, amely tudás ennél fogva lényegileg VALLÁSSÁ válik, és amely teljességében és egyetemességében a BÖLCSESSÉG-VALLÁS megkülönböztető elnevezéssel illetendő.

Az összes különféle egyedi „vallás” (ahogy helytelenül nevezik) a BÖLCSESSÉG-VALLÁSBól származik, sorjában kialakítva hajtásait és ágait, valamint a kisebb hitvallások, minden esetben valamely pszichológiában való személyes tapasztalatra alapozva és onnan eredeztetve. Minden ilyen vallás vagy vallási hajtás, legyen az ortodoxnak vagy eretneknek tekinthető, bölcs vagy ostoba, eredetileg az Anya-Forrás hamisítatlan és tiszta áramlatából keletkezett. Az a tény, hogy mindegyikük idővel beszennyeződött pusztán emberi számítások, sőt kitalációk által, érdektől mozgató indítékoknak betudhatóan, az nem változtat egyik esetben sem azon, hogy a kezdet kezdetén tiszta volt. Vannak olyan hiedelmek – ne nevezzük őket vallásnak – amikre olyan emberi tényező rakódik, ami nem méltó elismerésre, mások éppen a korai hanyatlás jeleit mutatják, egy sem állta ki az idő próbáját. Azonban valamennyi és mindegyik isteni, mert természetes és valódi eredetű, így a mazdaizmus, brahmanizmus, buddhizmus csakúgy, mint a kereszténység. Az utóbbi esetében a dogmák és az emberi tényező közvetlenül vezetett a modern spiritualizmus kialakulásához.

Egy szó a spiritualizmusról

Természetesen heves felzúdulás várható mindkét oldalról, ha azt mondjuk, hogy a modern spiritualizmus magától értetődően egészségtelen spekulációkat tisztított meg, amelyek két kislány és nagyon megbízhatatlan szellemeik kijelentéseire alapozódtak, mindazonáltal sokkal inkább igaz és filozófiai, mint bármelyik egyházi dogma. Az érzékiesített spiritizmus azonban learatja karmáját. Primitív újítói, az említett „két kislány” Rochesterből, a modern spiritualizmus Mekkájából, felnőtt és idős hölgygé vált, mivel az első kopogtatások, amiket bemutattak, szélesre tárták a kapukat ezen világ és a másvilág között. Az ő ártatlan tanúságtételüket követően egy aktív, asztrális szellemi népeiséggel telt csillagfényes nyárország egy kidolgozott rendszere alakult ki és kezdődött el, ami folyton szárnyal a „Csend Országá” és a mi hangoskodó, fecsegő Földünk között. A modern spiritualizmus két női Mohamedje most saját maga hitehagyottává vált, elárulta az általa létrehozott „filozófiát”, és átállt az ellenfélhez. Leleplezték és érvénytelenítették a gyakorlati spiritizmust, mint a kor szélhámosságát. A spiritiszták (tisztelet egy maroknyi kivételnek) örvendeztek, és ellenségeink és rágalmazóink oldalára álltak, amikor ezek, akik soha nem voltak teozófusok, elárultak bennünket, és kilátszott a lóláb, amikor a Teozófiai Társulat alapítóit szélhámossággal és csalással vádolták. Vajon a teozófusokon lenne most a sor, hogy azon nevensenek, hogy a spiritizmus eredeti felfedezői rágalmazóivá lettek? Soha, mivel a spiritizmus jelenségei tények, és a „csaló lányok” árulása csak új sajnálatra készítet bennünket valamennyi médium iránt, és az egész világ előtt igazolja azt, amit állandóan hangoztatunk, hogy egyetlen médiumban sem lehet megbízni. Egyetlen igazi teozófus sem fog soha nevetni, még kevésbé kárörvendeni még egy ellenfél zavarbajöttén sem. Ennek oka egyszerű:

Mivel tudjuk, hogy más, magasabb világok lényei bizalmas eszmecserét csak kiválasztott halandókkal folytatnak ugyanúgy most, mint bármikor, habár ma még sokkal ritkábban, mint a régi időkben, mivel az emberiség mindegyik kultúrált nemzedékkel minden tekintetben csak rosszabbá válik.

Tökéletes tanítók és tökéletlen eszközök

A teozófia – annak betudhatóan, hogy Európa és Amerika összes spiritisztáinak érdeklődési körébe került, első megnyilatkozásaiban ellene szólt annak, hogy minden kapcsolattartó intelligencia szükségképpen e Föld egykori halandójának lelke – még nem mondta ki a végső szót a spiritizmust és a „szellemeket” illetően. Talán majd egy napon. Addig is, a szerző, mint a teozófia szerény szolgálója, ismét kinyilvánítja hitét olyan Lényekben, akik nagyobbak, bölcsőbbek, nemesebbek bármilyen személyes Istennél, akik a „halottak szellemei”, a szentek és szárnyas angyalok felett vannak, akik mindazonáltal minden korban leereszkednek, hogy túlszárnyalják a ritka érzékenyeket is, gyakran semmilyen kapcsolatban sincsenek Egyházzal, spiritizmussal, sőt még a teozófiával sem. Minthogy hisz a magas és szent szellemi Lényekben, ugyanúgy bizonyára hisz azok ellenkezőinek létezésében, azaz az alacsonyabb „szellemek” létezésében, legyenek jók, rosszak vagy közömbösek. Ennélfogva hisz a spiritizmusban és annak jelenségeiben is, néhányuk kifejezetten visszataszító számára.

Ez csak egy közbevetett megjegyzés, egy kitérő annak bemutatására, hogy a teozófia tudományai közé foglalja a spiritizmust – ahogy kellene, hogy legyen, nem pedig ahogy van – megszámlálhatatlan korok tapasztalataira és tudására alapozva. Nem méltó a vallás elnevezésre az, ami nem magasabb síkok Lényeinek látogatásai következményeként veszi kezdetét.

Így születtek a történelem előtti, valamint a történelmi vallások is, a mazdaizmus, brahmanizmus, buddhizmus és a katolicizmus, judaizmus, gnoszticizmus és a mohamedanizmus, röviden, minden többé-kevésbé sikeres „izmus”. Valamennyi igaz legmélyén, de hibás a felszínen. A kinyilatkoztató, a művész, aki az igazság egy részéről szerzett látnoki agyban benyomást, minden esetben valódi művész, aki eredeti igazságokat tett közzé, de az eszköz az mindenkor csak embernek bizonyult. Hívják csak meg Rubensteint, és kérik arra, hogy játsszon el egy Beethoven szonátát egy felhangolatlan zongorán, amelyen a félhangok lebénultak, és a húrok lazák, majd nézzék meg, hogy a művész tehetségének ellenére képesek lesznek-e a szonáta felismerésére. A mese erkölcsi tanulsága, hogy egy ember – legyen ő a médiumok vagy természetes látnokok legnagyobbika – csak egy ember; és egy ember, aki saját eszközeire és megfontolásaira hagyatkozik, bizonyára nincs összhangban a tökéletes igazsággal, mégha néhány morzsáját fel is szedegeti. Mivel az ember csak egy bukott angyal, aki belül egy Isten, de állati aggyal fejében, aki inkább van kitéve hideg borgőznek a többi ember társaságában a Földön, mint isteni kinyilatkoztatások hibamentes befogadásának.

Korai teozófusok önkéntes úttisztogatása

Ebből erednek az egyházak sokszínű dogmái. Innen van az ezer és egy úgynevezett „filozófia” (néhány ellentmondásos, beleértve a teozófiai elméleteket is); a kevert „tudományok” és rendszerek, spirituális, mentális, keresztény és világi; a szektarianizmus és bigotéria, csaknem valamennyi vallásújító személyes hiúsága, beképzeltsége a középkori idők óta. Ezek mindannyian elsötétítették és elrejtették az IGAZSÁG létezését, mindennek közös gyökerét. El tudják-e bírálóink képzelni, hogy mi ki tudjuk ebből a felsorolásból vonni a teozófia tanításait? Egyáltalán nem. Habár azok az ezoterikus tantételek, amiket Társulatunk kifejtett és kifejti, nem néhány „fönről való ismeretlen” mentális vagy spirituális hatása, hanem élő emberek által átadott tanítások gyümölcsei, mégis, kivéve maguk a Bölcsesség

Mesterei által leírt vagy diktált anyagokat, ezek a tantételek sok esetben tökéletlenek és hibásak lehetnek, mint ahogy bármely rosszakarónk kívánná. A Titkos Tanítás – egy olyan munka, ami mindent közzétesz, amit ebben a században közzétenni lehetséges - megkísérli feltárni *részben* valamennyi kis és nagy vallási és filozófiai rendszer alapját és hagyatékát. Feltétlen szükségesnek ítéltük bebetonozódott tévképzetek, előítéletek egész tömegének eltávolítását, amelyek ma elrejtik a szülő törzsét: a) valamennyi világvallásnak; b) a kisebb felekezeteknek; c) a teozófiának, ahol ma áll – bármennyire is feddje fátyol a nagy Igazságot, általunk és korlátozott tudásunk által. A tévedések kérge vastag, bárkinek a keze is rakta rá, és személy szerint mi megpróbáltunk eltávolítani néhányat belőlük, törekvésünk állandó szemrehányást váltott ki valamennyi teozófiai író, sőt a Társulat ellen. Barátaink és olvasóink közül kevesen mülasztották el próbálkozásunkat jellemezni és kitenni a hibát a Teozófus és a Lucifer folyóiratokban, mint „nagyon kíméletlen támadások a kereszténység ellen”, és „teozófiátlan támadások”, stb., stb. Mégis, ezek szükségesek, sőt nélkülözhetetlenek, ha legalább hozzávetőleges igazságokat akarunk felszántani. Fel kell tárnunk a dolgokat, és készek vagyunk szenvedni érte, amint megszokott. Hiába ígérjük meg, hogy igazságot nyújtunk, majd összekeveredve hagyjuk a tévedésekkel merő gyávaságból. Az ilyen eljárás eredménye csak összesarazza a világosan megmutatott tények áramlatát. Tizenkét évi szüntelen munkálkodás és Földgömbünk négy negyedéből való ellenfeleinkkel folytatott küzdelem után, nem beszélve négy teozófiai havi folyóiratunkról – a Teozófus, az Ösvény, a Lucifer és a francia Lótusz – teddide-teddoda, szelíd tiltakozásaink azokban, félénk nyilatkozataink, „mesteri tétlenségi politikánk” és bűjőcskánk a bánatos metafizika árnyékában csak oda vezettek, hogy a teozófiát komolyan kezdték vallásos szektának tekinteni. Századszor mondják: „Mire jó a teozófia?” és „Nézzék meg, mennyi jót tesznek az egyházak!”

Mindazonáltal bizonyított tény, hogy az emberiség egy jöttányit sem jobb erkölcsiségét illetően, és több szempontból tízszer rosszabb ma, mint valaha volt a pogányság korában. Továbbá az utóbbi fél évszázadban, azt az időszakot követően, hogy a szabadgondolkodás és a tudomány az egyházak fölébe kerekedett, a kereszténység jóval több hívét veszítette el évente a kultúrált társadalmi osztályokból, mint amennyit megtérített az alacsonyabb rétegből, a pogányság salakjából. A teozófia visszahozta a materializmusból és átváltoztatta a kétségbeesést hitté (logikára és bizonyosságra alapozva) az ember isteni Én-jében, és az utóbbi halhatatlanságában, valamint visszahozott nem egyet azok közül, akiket az egyház elveszített dogma, a hit kikényszerítése és zsarnokság miatt. Ha bizonyítást nyert, hogy a teozófia csak ezer közül egy embert is megment azok közül, akiket az egyház elveszített, vajon nem jótékonyabb célt szolgál-e, mint valamennyi hittérítő együttvéve?

Mint ahogy a teozófia tagjai és előljárói ismételték nyomatásban és élőszóban is, a teozófia szöges ellentétet képez az egyház által kitaposott útvonalakkal szemben, és a teozófia visszautasítja a tudomány módszereit, mert annak rávezető módszere csak durva materializmushoz vezethet. A teozófia tényszerűen formál jogot arra, hogy „VALLÁS” és „TUDOMÁNY” legyen, mivel mindkettőnek a lényege. A két isteni absztrakció, azaz a teozófiai vallás és tudomány kedvéért és szeretetéért vált Társulata a régi ortodox vallás és modern tudomány önkéntes megtisztítójává, csak úgy, ahogy könyörtelen végzetévé válik azoknak, akik a két nemes igazságot lealacsonyítják saját céljaik érdekében, majd erőszakosan elválasztják egyiket a másiktól, jóllehet a kettő egy és egynek is kell lennie. Ennek bizonyítása egyik célunk ebben az értekezésben.

A teozófia hidat képez a vallás és a tudomány között

A modern materializmus ragaszkodik ahhoz, hogy áthatolhatatlan szakadék van a kettő között, hangsúlyozva, hogy a „vallás és a tudomány viszálya” az utóbbi diadalával és az előbbi vereségével végződött. A modern teozófus éppen ellenkezőleg, elutasítja, hogy ilyen szakadék egyáltalán lenne. Ha mindkettő, az egyház is és a tudomány is igényt tart arra, hogy mindegyikük az igazságot, és csakis az igazságot követi, akkor egyikük vagy mindkettőjük téved, és a valótlanságot fogadja el a valóság helyett. Összebékülésük előtt álló minden egyéb akadály csak pusztán kitalált. Az igazság az egy, mégha két különböző módon keresik vagy követik is. A teozófia jogot formál arra, hogy kibékítse a két ellenlábast. Elvként kimondja, hogy a valódi és eredeti keresztény vallás ugyanannyira, amennyire a többi nagy és még régebbi filozófiák, amelyek megelőzték, - az Igazság fénye – jelenti „az emberek életét és világosságát”.

Ugyanígy van ez a tudomány valódi világosságával. Ezért, ahogy az előbbi jelenleg dogmákkal van elsötétítve, az egyházak által mesterségesen gyártott babonák által befeketített üvegen át vizsgálva, ez a fény aligha tud áthatolni, és testvérsugarával találkozni a tudományban, ami ugyanúgy pókhálószerűen be van szőve paradoxonokkal (látszólagos ellentmondás) és a kor materialista okoskodásával. A kettő tanításai összeférhetetlenek, és mindaddig nem egyeztethetők össze, ameddig mindkettő, a vallásos filozófia és a fizikai és külső (a filozófia szerint téves) természettudomány ragaszkodik vonatkozó „lidércfények” csalhatatlanságához. A két fény, egyenlő hosszúságú sugarakkal lévén képviselve a helytelen következtetések területén, csak kiolthatják egymást, csak még rosszabb sötétséget teremthetnek. Akkor békíthetők össze, ha mindkettő megtisztítja saját házatáját, az egyik a korok emberi szennyezésétől, a másik a modern materializmus és ateizmus visszaszítói, kóros kinövésétől. Mivel mindkettő elutasítja, a legérdemlegesebb és legjobb dolog pontosan azt tenni, amit a teozófia tud egyedül megtenni, és meg is akar tenni: azaz megmutatni az ártatlanoknak, akiket a két útonálló megragadott - bizony két öreg sárkány, egyik az értelmet falja fel, a másik az emberek lelkét -, hogy a feltételezett szakadék csak optikai csalódás; ami minden, csak nem egy, csak egy óriási szemétdomb, amit a két ellenfél emelt, mint egy erődítményt a kölcsönös támadások ellen. Így, ha a teozófia nem tesz mást, mint komolyan rámutat, és felhívja a világ figyelmét arra a tényre, hogy az állítólagos ellentét vallás és tudomány között csak feltételes, egyrészt értelmes materialisták helyes kapálódzása képtelen emberi dogmák ellen, másrészt vak fanatikuskok és érintett egyházi emberek foggal-körömmel való küzdelme egyszerűen saját, személyes vajaskenyerekért és hatalmukért, ahelyett, hogy az emberiség lelkét védenék meg, amiért ezután a teozófia maga bizonyul majd az emberiség megmentőjének.

H. P. Blavatsky és H. S. Olcott (A Teozófiai Társulat alapítói) – Munkálkodásuk a teozófiáért

Reméljük, sikerült bemutatnunk, mi az igazi teozófia, és milyenek követői. Egyik isteni tudomány és erkölcsi szabályzat, ami olyan magasztos, hogy egyetlen teozófus sem tud annak eleget tenni, a többiek gyenge, de őszinte emberek. Miért kellene valaha is 150 tagozatának vezetői és tagjai személyes hiányosságai alapján megítélni a teozófiát? Dolgozhat valaki érte képességei legjavát nyújtva, mégsem emelkedik soha elhivatottsága és vágyakozása magaslatába. Ez az ő balszerencséje, sohasem a teozófia hibája, vagy általában a szervezeté. Az alapítók nem követelnek egyéb érdemet, minthogy az első teozófiai kerékhajtást

megtették. Ha egyáltalán megítéltetnek, akkor az elvégzett munka alapján kell őket megítélni, és nem aszerint, hogy barátai mit gondolhatnak, vagy ellenségeik mit mondanak róluk. Nincs helye személyeskedéseknek olyan munkában, mint a mienk, és szükség esetén mindenki kész kell legyen, mint az alapítók, hogy Jaggennath szekere összezúzza őket egyénileg a köz javáért. Az csak a homályos jövőben lesz, amikor a halál hideg kezével a szerencsétlen alapítókat elragadja, és ezáltal ténykedésüket leállítja, hogy őket megillető érdemeiket és vétségeiket, jócselekedeteiket vagy rossz tetteiket és teozófiai munkálkodásukat az utókor majd mérlegre teszi. Csak, miután a két ellentétes teherrel bíró mérlegserpenyő egyensúlyba került, és a fennmaradt tiszta eredmény jellege nyilvánvalóvá vált mindenki számára teljes és valódi értékében, akkor kerülhet csak a meghozott ítélet elbírálására igazságossággal. Jelenleg, Indiát kivéve, az eredmények nagyon szórtak a Föld felszínén, túlságosan korlátozva egy maroknyi egyénre ahhoz, hogy könnyen meg lehessen ítélni. Ezek az eredmények most alig érzékelhetők, még kevésbé hallhatók nyüzsgő ellenségeink és készséges utánczóik, a közömbösek lármája és kiabálása közepette. Bármily kis mértékben is, ha egyszer jónak bizonyul, minden ember, aki a szívében viseli az emberiség erkölcsi fejlődését, hálával tartozik a teozófiának ezekért az eredményekért. Ahogy a teozófiát felélesztették és a világ elé tárták méltatlan szolgálói, az „Alapítók”, ha munkájuk hasznos volt, már egyedül az is védelmezőjük, tekintet nélkül Karmájuk kicsinyes számlaállománya mérlegének jelenlegi állására, ahová a társadalmi „tisztesség” is bejegyzésre került.

*